

Edirne'deki Fransız Konsolosu Marcel Cuinet'in Balkan Savaşı Günlüğü*

The Balkan War Diary of French Consul Marcel Cuinet In Edirne

Togay Seçkin BİRBUĐAK**

Öz

1912 yılı sonbaharında Osmanlı Devleti ile Bulgaristan, Yunanistan, Sırbistan ve Karadağ'ın arasında başlayan I. Balkan Savaşı, 30 Mayıs 1913'te imzalanan Londra Antlaşması ile sona ermiştir. Bu savaş Osmanlı Devleti'nin Balkanlardaki hâkimiyeti açısından ele alındığında oldukça hayati bir yere sahiptir. Savaşın ardından Osmanlı Devleti'nde önemli toprak kayıplarının yanı sıra büyük bir psikolojik yıkım da yaşanmıştır. Her ne kadar Londra Antlaşması'nın imzalanmasından kısa süre sonra başlayacak olan II. Balkan Savaşı'nda Osmanlı Devleti harbe doğrudan iştirak etmemesine rağmen Doğu Trakya bölgesini tekrar ele geçirmişse de Balkan Savaşları tarihi; kendi iç siyasi çekişmeleri ile uğraşan Osmanlı ordusunun, söz konusu dört Balkan devleti karşısında neredeyse hiçbir başarı elde edemediği, Selanik, Üsküp, Manastır, Yanya, İşkodra gibi önemli şehirlerin yanı sıra Doğu Trakya ve en önemlisi de eski Osmanlı payitahtlarından olan Edirne'yi kaybettiği bir savaş olarak kaydedilmiştir.

Edirne, I. Balkan Savaşı sırasında Bulgar kuşatması altında kalmış ve Mehmed Şükrü Paşa komutasında 26 Mart 1913 tarihine kadar eldeki imkânlar çerçevesinde en üst düzeyde savunulmuştur. Savaş zamanı Edirne'de sadece Osmanlı vatandaşları değil yabancı diplomatik temsilciler de kuşatma altında hayatlarını idame ettirmişlerdir. Bunlardan biri olan Fransa'nın Edirne konsolosu Marcel Cuinet, I. Balkan Savaşı'nın ilk günlerinden ara mütareke dönemi başlangıcı olan 3 Aralık 1912'ye kadar yaşadıklarını, izlenimlerini günü gününe kaydetmiştir. Cuinet'in günlüğü 1913 yılında, Edirne Bulgar işgali altına girdikten bir müddet sonra, ülkesinde Le Matin Gazetesi'nde yayımlanmış ve Fransa'daki baskısından kısa bir süre sonra Osmanlı basınında da yer bulmuştur. Söz konusu çalışmada Balkan Savaşı günlerinde zor günler geçiren Edirne'de halkın, askerlerin ve yabancı diplomatların hayatına, yapılan askeri mücadelelere ve bir halkın direnişine dair Fransız diplomatın izlenimleri aktarılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Balkan Savaşları, Marcel Cuinet, Günlük/Hatırat, Osmanlı Devleti, Le Matin Gazetesi.

Abstract

In 1912, the Balkan War I broke out between the Ottoman Empire and Bulgaria, Greece, Serbia, and Montenegro. It came to an end with London Treaty on the 30th of May in 1913. Considering this war in terms of the Ottoman dominance in Balkans, it can be said that it was a vital one. Following the war, a psychological havoc was experienced besides the important losses of land. Even though the Ottoman Empire did not directly participate in the Balkan War II, which broke out soon afterwards, and took back the Eastern Thrace, Balkan Wars made their names in the history as the wars in which

* Makalenin Geliş Tarihi: 30.11.2015, Kabul Tarihi: 21.06.2016

** Yrd. Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Tarih Eğitimi Anabilim Dalı, Öğretim Üyesi, E-posta: tsbirbudak@gazi.edu.tr

Gazi

Akademik
Bakış

55

Cilt 10
Sayı 19
Kış 2016

the Ottoman army, which was dealing with its domestic conflicts, failed to achieve anything against the aforementioned four states and important cities such as Thessaloniki, Skopje, Bitola, Ioannina, Shkoder as well as Edirne, which was previously one of the Ottoman capital cities, were lost

Edirne was besieged by the Bulgarian army during Balkan War I and it was protected at the highest level as far as possible at the command of Mehmed Şükrü Pasha until the 26th of March in 1913. During the war, not only Ottoman people but also foreign diplomatic representatives maintained their lives under the siege in Edirne. One of them was French consul Marcel Cuinet. He made daily records of the incidents he had been through from the first days of the Balkan War I until the beginning of the interim armistice. Cuinet's diary was published in French *Le Matin* in 1913 shortly after Edirne was occupied by Bulgaria. The Ottoman press also obtained the diary following its French edition. This diary witnesses military interventions in the lives of people, soldiers, and foreign diplomats in Edirne as well as the impressions of a French diplomat about the resistance of people.

Keywords: Balkan Wars, Marcel Cuinet, Diary/Memoirs, Ottoman State, *Le Matin*

Giriş

Balkan Savaşları ve Edirne Müdafaası Üzerine

Osmanlı Devleti, 1914 yılında başlayan ve devletin yıkılışı ile neticelenecek olan I. Dünya Savaşı'nın hemen öncesinde, kendisinden bağımsızlığını kazanan dört Balkan devleti ile savaşmak zorunda kalmıştır. 1830-1908 yılları arasındaki dönemde Osmanlı Devleti'nden ayrılarak bağımsızlığını kazanan Bulgaristan, Yunanistan, Sırbistan ve Karadağ devletleri ile 8 Ekim 1912 günü başlayan savaş Balkanlarda önemli sınır değişiklikleri ile neticelenmiştir.

1912 yılı baharında söz konusu dört devlet arasında yapılan ittifak antlaşmalarının ardından 8 Ekim 1912 günü Karadağ'ın ve 10 gün içerisinde Balkan ittifakına üye diğer üç devletin Osmanlı Devleti'ne savaş ilanında bulunmasıyla I. Balkan Savaşı başlamıştır.¹ Osmanlı Devleti'nin İtalyanlarla süren Trablusgarp meselesi ile uğraştığı günlerde çıkan bu savaş üzerine ordu, Doğu ve Batı olmak üzere ikiye ayrılmış ve mücadelesine başlamıştır. Ekim ayının son haftasında gerçekleştirilen muharebelerde Batı Ordusu Sırp ve Yunan kuvvetlerine karşı pek bir varlık gösterememiş, Selanik de dâhil olmak üzere Makedonya ve Arnavutluk bölgesinde önemli toprak kayıpları yaşanmıştır.² Batı Ordusu ile hemen hemen aynı günlerde Bulgarlara karşı mücadele veren Doğu Ordusu ise Doğu Trakya'da gerçekleştirilen muharebelerde başarısız olarak Çatalca önlerine kadar geri çekilmek zorunda kalmış ve böylece Edirne'nin Bulgar kuşatması altına giriş süreci de başlamıştır.³

1 Necdet Hayta – Togay Seçkin Birbudak, *Balkan Savaşları'nda Edirne*, Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Ankara 2010, s. 5-20.

2 Cevdet Küçük, "Balkan Savaşı", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 5, TDV Yayınları, İstanbul 2005, s. 24.

3 Richard C. Hall, *Balkan Savaşları*, Homer Kitabevi, İstanbul 2003, s. 35-46.

I. Balkan Savaşı'nda üç kent düşman kuvvetlerinin kuşatması altında kalmıştır. Bunlar Yunan askerlerinin kuşatması altında kalan Yanya, Karadağ birliklerinin kuşattığı İşkodra ve Bulgarların kuşatması altına giren Edirne kentleridir. Mehmed Şükrü Paşa kumandasında ve dört ana cephe düzeninde Bulgar birliklerine karşı mücadele verilen Edirne'de yaklaşık 53.000 asker görev yapmıştır.⁴ 18 Ekim 1912 günü Edirne'ye yaklaşan Bulgar İkinci Ordusu⁵ ile mücadeleler kısa süre sonra başlamış ve 3 Aralık 1912 günü imzalanan mütarekeye kadar neredeyse aralıksız olarak devam etmiştir. Edirne önlerinde Osmanlı askerleri ile Bulgarlar arasında gerçekleşen muharebelerde genelde Bulgarların yoğun topçu saldırılarında bulduklarını, buna mukabil Osmanlı birliklerinin de zaman zaman kuşatmayı yarmak için huruç (çıkış) harekâtı gerçekleştirdiklerini ifade etmek gerekir. Bu mücadeleler 3 Aralık 1912 günü imzalanan mütarekeye kadar devam etmiştir ki, Fransız konsolosun kayıtları da savaşın başından bu tarihe kadar olan süreyi kapsamaktadır. Söz konusu tarihte Osmanlı Devleti ile Yunanistan dışındaki Balkan ittifakı üyeleri arasında bir ateşkes sağlanmış ve bu sayede Edirne önlerindeki savaş şimdilik son bulmuştur.⁶

Savaşan taraflar ve uluslararası büyük devletlerin temsilcileri 16 Aralık 1912 tarihinden 6 Ocak 1913 tarihine kadar Londra'da müzakerelerde bulunmuşlar, ancak özellikle Balkan ittifakı üyelerinin Osmanlı Devleti'nden kabulü imkânsız sayılabilecek taleplerde bulunması ve ısrarcı bir politika izlemeleri iki taraf arasında herhangi bir barış antlaşmasının imzalanmasına engel olmuştur.⁷ Londra'dan bir antlaşma ile dönülememesi Edirne ve kuşatma altındaki diğer kentler için yeniden savaşa başlanması sonucunu doğurmuştur. Mütareke döneminde yardım alamayan ve 1913 yılı Şubat ayından itibaren kısıtlı imkânlarla mücadelesine devam etmek zorunda kalan Mehmed Şükrü Paşa ve Osmanlı askerleri, Sırbistan destekli yoğun Bulgar saldırılarına karşı 26 Mart 1913 gününe kadar direnmiştir. 26 Mart günü sabahı Edirne'deki Osmanlı tabyaları Bulgar askerlerinin denetimine geçmeye başlamış ve gün içinde kent düşmüştür.⁸ Aynı gün Bulgar İkinci Ordu komutanı General Ivanov, 27 Mart günü ise Bulgaristan Kralı Ferdinand Edirne'ye gelmiş ve şehir bu tarihten itibaren Bulgar denetimi altına girerken esir düşen Müslüman halk ve askerler için de zor günler başlamıştır.⁹

4 Ali Remzi Yiğitgüden, *1912-1913 Balkan Harbinde Edirne Kale Muharebeleri*, Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Ankara 2006, s. 57.

5 *Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi, Balkan Harbi*, C.: II, K.: III (Edirne Kalesi Etrafındaki Muharebeler), Genelkurmay Basımevi, Ankara 1993, s. 86; Raif Necdet Kestelli, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Batışı (Ufûl), Edirne Savunması*, Arma Yayınları, İstanbul 2001, s. 17.

6 Söz konusu mücadeleler ve ateşkes süreci hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Hayta – Birbudak, *a.g.e.*, s. 40-62.

7 Necdet Hayta, *Balkan Savaşları'nın Diplomatik Boyutu ve Londra Büyükelçiler Konferansı (17 Aralık 1912 – 11 Ağustos 1913)*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2008.

8 *Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi, Balkan Harbi*, C.: II, K.: III, s. 309-315, 329-332.

9 Ahmet Yiğit, "Edirne Muhasarası (1912-1913)", *Edirne Müdâfii Mehmed Şükrü Paşa*, Zaman Kitap,

Görüş

Akademik
Bakış

57

Cilt 10
Sayı 19
Kış 2016

26 Mart 1913'te Bulgarların işgaline maruz kalan Edirne kenti 30 Mayıs'ta imzalanan Londra Antlaşması ile resmen Bulgaristan'ın hâkimiyetine bırakılmıştır. Söz konusu antlaşmayla Midye-Enez hattının batısındaki top- raklar Balkan ittifakı arasında paylaşılmış, Doğu Trakya Bulgarların eline geç- miştir.¹⁰ Ancak Bulgarların Doğu Trakya'daki hâkimiyeti oldukça kısa süreli olmuştur. 2 Temmuz 1913'te Yunanistan, Sırbistan, Karadağ ve Romanya'nın Bulgaristan'a savaş ilanı ile başlayan II. Balkan Savaşı sırasında Osmanlı Devleti Müslüman halka yapılan zulüm ve başkent İstanbul'un güvenliği gibi gerekçelerle Midye-Enez sınırının batısına doğru bir ileri harekâta kalkışmış ve Meriç Nehri'ne kadar ilerleme kararı alınmıştır.¹¹ Bu harekât kapsamında 21 Temmuz'da Lüleburgaz ve Vize, 22 Temmuz'da Kırklareli ve 23 Temmuz'da da Edirne yeniden Osmanlı Devleti'nin egemenliği altına alınmıştır.¹² Böylece Edirne kenti başta olmak üzere Doğu Trakya'nın Bulgar işgali altındaki dönemi tamamen son bulmuştur. Nitekim 29 Eylül 1913 tarihinde Bulgaristan ile im- zalanan İstanbul Antlaşması'nda da bölgenin Osmanlı sınırları içerisinde yer aldığı resmen kabul edilmiştir.¹³

Marcel Cuinet'in Günlüğü Hakkında

Balkan Savaşları esnasında Edirne şehrinde Fransa Devleti adına konsolosluk görevini yürüten Marcel Cuinet, savaş zamanında şahit olduğu olaylar ve kendi çevresinde yaşanan gelişmeleri bir günlük olarak kaleme almıştır. Söz konusu günlüğün I. Balkan Savaşı'nın başından sonuna kadar tutulmadığı savaşın sade- ce ilk evresi olarak adlandırabileceğimiz Ekim – Aralık 1912 tarihleri arasına ait olduğu anlaşılmaktadır. Cuinet'in kaleme almış olduğu bu notlar I. Balkan Savaşı'nın ikinci evresinde, Edirne'nin Bulgar işgali altına girmesinden kısa bir süre sonra Fransız Gazetesi Le Matin'de neşredilmiştir.

Le Matin'de tefrika halinde yayımlanan bu günlük, Osmanlı basını tara- fından da ilgiyle takip edilmiş ve birkaç gazetede birden tercüme edilerek yine tefrika halinde yayımlanmıştır. Bu sayede Fransız konsolosun tarihe düşmüş olduğu notlar Osmanlı kamuoyu tarafından öğrenilebilmiştir. Fransız Le Matin Gazetesi ilk olarak 12 Nisan 1913 tarihli nüshasında Marcel Cuinet'in günlü- ğünü yayımlamaya başlamış ve 28 Nisan 1913 tarihli nüshasına kadar 8 gün bu günlüğe birinci ve/veya ikinci sayfasında yer vermiştir.¹⁴ Cuinet'in günlüğü

İstanbul 2008, s. 164; Hüseyin Cemal, *Yeni Harb Başımıza Tekrar Gelenler*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2014, s. 220-221; Tosyavizade Doktor Rifat Osman, *Edirne Rehinüması*, Türkiye Kütüphaneciler Derneği Edirne Şubesi Yayınları, Edirne 1994, s. 81.

10 Hayta, *a.g.e.*, s. 76.

11 Enver Ziya Karal, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C. V, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, tarihsiz, s. 342.

12 Hayta – Birbudak, *a.g.e.*, s. 119.

13 Nihat Erim, *Devletlerarası Hukuku ve Siyasî Tarih Metinleri*, C. I, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakül- tesi Yayınları, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1953, s. 457-466.

14 *Le Matin*, No: 10637, 12 Nisan 1913, s. 1; No: 10638; 13 Nisan 1913, s. 1-2; No: 10639, 14 Nisan 1913, s. 1; No: 10640, 15 Nisan 1913, s. 1-2; No: 10644, 19 Nisan 1913, s. 1; No: 10645, 20

Osmanlı basınında da ilgi görmüştür. Le Matin Gazetesi'nin eline geçmesine müteakiben Tanin ve İkdâm gazeteleri Fransız konsolosun günlüğünü tefrika olarak yayımlamaya başlamışlardır.¹⁵

Konsolos Cuinet, I. Balkan Harbi'nin başlangıcından mütarekeye kadar olan dönemi gün gün not etmiş ve başından geçenleri, görüp duyduklarını bu günlüğe kaydetmiştir. Daha net tarihlerle ifade etmek gerekirse 27 Ekim 1912'den 3 Aralık 1912'ye kadar geçen 38 günlük sürede Edirne'de yaşayıp gördükleri Cuinet tarafından kaleme alınmıştır. Konsolosun günlüğünün son kısmında, ki bu bölüm Le Matin Gazetesi'nin son iki nüshasında yayımlanan kısma tekabül etmektedir, mütareke dönemine ait resmi beyan ve evrakların metinleri ile 6 Mart 1913 tarihinde kaleme aldığını ifade ettiği karışık notlar bulunmaktadır. Bu kısımda Edirne'deki Osmanlı ordusu, bombardıman, ölü ve yaralılar, sıhhiye memurları, şehrin erzak durumu, halkın vaziyeti, Edirne'deki yabancılar, firariler gibi başlıklarda kısa bilgilere yer verilmektedir. Bu bölüme bir bütünlük arz etmemesi ve ayrıntıya haiz olmaması nedeniyle çalışmamızda yer verilmemiştir.

Marcel Cuinet'in hatıratı genel olarak ele alınacak olursa savaşın ilk günlerinden başlayarak mütareke evresine kadar geçen dönem için önemli bir kaynak olarak değerlendirilebilir. Öyle ki, kendisinin düvel-i muazzama üyesi devletlerden birinin Edirne konsolosu olarak görev yapması, görevi icabı diğer diplomatlar ve Osmanlı devlet adamları ile yakın ilişkiler içerisinde bulunması, Cuinet'in günlüğünü önemli bir hale getirmektedir. Günlükte Cuinet'in İngiliz konsolos Samson ve Edirne Valisi Halil Bey ile sıklıkla görüştüğü anlaşılmaktadır. Özellikle Edirne'deki muharebelerin genel gidişatına dair Cuinet'in en önemli bilgi kaynağının dönemin Edirne Valisi Halil Bey olduğunu söylemek mümkündür. Fransız konsolos ile Edirne Valisi Halil Bey 38 günlük süre içerisinde, metinden anlaşıldığı kadarıyla, on seferden fazla bir araya gelmişlerdir. Ancak bu görüşmelerin bir kısmının kentte bulunan diğer diplomatlarla birlikte gerçekleştirilmiş toplu ziyaretler olduğunu da ifade etmek gerekir.

Günlüğe ve konsolosun Osmanlı devlet adamları ile olan ilişkilerine dair vurgulanması gereken bir diğer konu ise Cuinet'in Edirne Mevki-i Müstahkem Kumandanı Mehmed Şükrü Paşa ile neredeyse hiçbir temasının olmamasıdır. Fransız diplomat Osmanlı idarecilerinden askeri değil mülki kökenlilerle sıkı bir ilişki içerisinde kalmıştır. Günlükte Mehmed Şükrü Paşa ile ilgili bilgiler dolaylı olarak yer almaktadır.

Yine Fransız konsolosun günlüğüne dair belirtilmesi gereken bir nokta da şehirdeki ecnebi hastaneler olsa gerektir. M. Cuinet'in günlüğünde sıklıkla Avusturyalı yahut Fransız rahipler idaresindeki hastanelerden bahsedilmekte-

Nisan 1913, s. 1-2; No: 10646, 21 Nisan 1913, s. 1-2; No: 10647, 22 Nisan 1913, s. 1; No: 10648, 23 Nisan 1913, s. 1-2; No: 10653, 28 Nisan 1913, s. 1-2.

15 Tanin ve İkdâm gazetelerinin ilgili sayıları kaynakçada sunulmuştur.

Gazi

Akademik
Bakış

59

Cilt 10
Sayı 19
Kış 2016

dir. Bu sağlık kurumlarını sıklıkla ziyaret eden Cuinet burada tedavi altına alınan Osmanlı askerlerine dair izlenimlerine eserinde yer vermiştir.

Günlükte sadece diplomatik ve askeri bilgiler nakledilmemektedir. Edirne'deki yabancı devlet misyonlarının savaşın ilerleyen günlerinde zor duruma düşmeye başladıklarını ve ailelerine dair korkular yaşadıklarını, şehirde tükenmeye başlayan temel tüketim maddelerinin de bir başka zorluk olarak karşılırlarına çıktığını gözlemlemek mümkündür. Nitekim 1912 yılının Kasım ayı içerisinde aileleri nedeniyle gerginlikleri artan konsoloslar İstanbul'a gönderdikleri telgraflarda can güvenliği konusunu gündeme getirmeye başlamışlardır. Çünkü savaşın ilk günlerinde Bulgarlar, düzenli olarak kentin Müslüman nüfus bulunan mahallelerine saldırılarda bulunmuş, ancak daha sonra Bulgar saldırı stratejisinin değişmesi ile birlikte gayrimüslimlerin ve diplomatik temsilciliklerin bulunduğu bölgeler de hedef haline getirilmiştir.

Bulgarların saldırı planlarında meydana gelen bu değişim Edirne'de bulunan gayrimüslimler üzerinde etkisini kısa sürede göstermiştir. Fransız konsolos Cuinet saldırıların hedefi haline gelmeye başladıktan sonra ilk olarak konsolosluk evraklarının güvenli bir yere nakline, kısa bir süre sonra da ailesi ile daha güvenli bir yerde ikamete karar vermek zorunda kalmıştır. Benzer durum diğer diplomatik temsilciler için de geçerlidir. Diğer büyükelçilik yetkilileri de hem resmi evraklarını hem de ailelerini güvenlik altında tutmak için çaba göstermek zorunda kalmışlardır.

Edirne'deki Bulgar saldırılarının yoğunluğunun artması ve gayrimüslim mahallelerinin de hedef haline gelmesi üzerine Edirne'deki yabancı devlet adamlarının tutumunun hızlı bir şekilde değiştiğini söylemek mümkündür. Cuinet'in günlüğü bize bu hususta yol göstermektedir. Günlüğe göre savaşın başından bu yana İstanbul ile şifreli haberleşmenin yasak, açık haberleşmenin ise kısıtlı olduğu bilinmektedir. Ancak Bulgar saldırılarının yön değiştirmesinden sonra canları tehlikeye düşen yabancı devlet temsilcileri kendi aralarında toplantılar düzenleyerek Edirne Valisi Halil Bey vasıtasıyla İstanbul'a güvenlikleriyle alakalı telgraflar göndermeye başlamışlardır.

Aşağıda tam metnini bulacağınız bu günlük için Osmanlı gazetelerinden Tanin'de yayımlanan nüsha temel alınmış ve metin bu gazetede neşriyat ekseninde ortaya konmaya çalışılmıştır. Ancak diğer gazetelerdeki nüshalarla da karşılaştırılmış, çevirinin tamamı olmasa da yer yer Fransızca ana nüshaya da müracaat edilmiştir. Günlüğün okunmasını kolaylaştırmak adına transkripsiyon işleminde işaretlemeler üzerinde fazla durulmamış, gazetede yer alan metinde hiçbir sadeleştirme de gidilmemiştir.

Edirne'deki Fransız Konsolosu Marcel Cuinet'in Balkan Savaşları Günlüğü

27 Teşrin-i Evvel (Ekim) 1912: Telgrafhaneden aldığım bir tebliğnamede İstanbul'dan vürud eden talimata binaen ba'dema şifre ile muhaberenin mem-

Gazi

nu' olduğu bildiriliyor. Meslektaşlarım olan konsoloslara da aynı suretle tebliğat vaki' oldu. Telgrafhane aynı zamanda dün sefir hazretlerine keşide ettiğim şifreli telgrafın Beyoğlu Telgraf Merkezi tarafından tevkif edilmiş olduğunu da bildirdi.

Yirmi kişiden mürekkebe bir takım müstesna olmak üzere şimendifer idaresinin bütün memur ve müstahdemini dün akşam saat on birde Karaağaç mevkiinden mufarakat etti; memurini ve müstahdemini-mumailiyhimi hamil olan katarın Kuleliburgaz'da tevakkufa mecbur olduğu söyleniyor ve şimendifer hattının Kuleliburgaz'da ileride kat' edildiği zan ve tahmin olunuyor.

Mamafih bu akşam yine İstanbul'a iki katar tahrik edildi, son trenler olan bu katarlar kabil-i nakl mecruhlara dolmuştu. Bunların bila-mania İstanbul'a vasıl olabilecekleri ümit ediliyor.

29 Teşrin-i Evvel 1912: Sabahleyin saat yedi buçukta Maraş cihetinden mitralyöz gürültüleriyle beraber şiddetli bir top sesi işitildi. Ateş ancak gurub zamanında hitam buldu. Bu defa hücum eden Türkler idi. Bulgarları Maraş'tan tard etmek istiyorlardı. Akşamüstü Türkler ve Bulgarlar sabahki vaziyetlerine tekrar avdet ettiler. Bu muharebede mecruh olan ve Karaağaç'ta rahipler idaresindeki hastahanedeki taht-ı tedaviye alınan bir Türk zabiti "*Bu hücum 23 Teşrin-i Evvel muharebesinden pek çok zaman geçtikten sonra yapıldığı için akim kaldı. Bulgarlar Maraş'taki vaziyetlerini takviye için mürur eden bu altı günlük müddetten istifade ettiler.*" dedi. Akşam geç vakit İngiltere ve Avusturya konsoloslarıyla beraber Vali Bey'in nezdine gittik. Müşarünileyh bugünkü muharebenin neticesinden memnun olduğunu söyledi ve aldığı malumata nazaran Bulgarların telefati-azimeye uğradıkları ve hatt-ı harbe on dördü müteceviz tabur koyduklarını ilave etti. Türklerin mecruhlara 500 kişi imiş.

Saat 4'te Kıyık Mahallesi'nde Selimiye Cami-i Şerifi'nden on dakika mesafede kain rahibeler idaresindeki hastahaneyi ziyaret ettim. Oraya henüz hiçbir mecruh nakledilmemiş fakat yaralıların kabul ve tedavisi için her şey hazır.

30 Teşrin-i Evvel 1912: Gece sükun ile geçti. Sabahleyin saat yedi ile sekiz arasında yine Maraş cihetinden on beş kadar top sesi işitildi. Saat onda Karaağaç'ta müesseselerini vasi' bir askeri hastahanesi haline ifrağ etmiş olan rahipler nezdine gittim. Bu gece oraya Maraş meydan muharebesinden 130 mecruh getirilmiş. Hastahane müdürü Doktor Kemal Cenab Bey bana koğuşlardan bir kaçını gezdirdi. Mecruhlara tebrik ve teşviki mutazammın birkaç söz söyledim. Oradaki 130 mecruhtan yalnız 20'si vahim surette mecruh idi.

Babaeski'nin dün Bulgarlar tarafından işgal edilmiş olduğu rivayet olunuyor. Dimetoka'da dahi muharebe edilmiş.

Bu gece Edirne'de Büyük Cadde'de Osmanlı Bulgarlarından iki firari Divan-ı Harb'in hükmüne tevfikan idam edildiler. Bunların göğsüne yapıştı-

Görüş

Akademik
Bakış

61

Cilt 10
Sayı 19
Kış 2016

lan bir yaftada heriflerin düşmana casusluk ederek vatanlarına hıyanet ettikleri muharrer idi. Cesetler sabah saat ona kadar teşhir edildi.

31 Teşrin-i Evvel 1912: Gece sükun ile geçti. Dün gibi bugün de sabahleyin saat yediye doğru Maraş cihetinde üç dört top sesi işitildi.

Saat onda diğer konsoloslarla beraber en kıdemli meslektaşımız olan Binbaşı Samson'un nezdinde müzakere ediyorduk. O esnada bir Bulgar balonu bulunduğumuz İngiltere Konsoloshanesi üzerine gelerek takriben 600 ile 800 metre mesafede birkaç dakika tayeran etti. Balon havaya bir çok beyaz kağıt parçaları attıktan sonra der-akab şark cihetine doğru süratle seyrine devam etti. Güneşin şuaatı altında parlayan kağıt parçalarını vehleten şarapnel parçası zannettik. Halbuki bunların beyanname olduğunu ve bir az sonra şehrin dört köşesinden toplattırıldığını anladık. Kaleler Bulgar balonu üzerine şiddetli bir top ateşi açtıkları gibi birkaç el silah da atıldıysa da tesiri olmadı.

Bulgarlar şehir dahiline attıkları bu beyannamelerde Edirne şehrinin tamamıyla ve sıkı bir surette muhasara altına alındığını, Bulgarlar ordularının her tarafta muzaffer olduğunu, Edirne'ye 1.000 top tevcih edildiğini ve eğer beyhude yere kan dökülmesi arzu edilmiyorsa şehrin artık teslim olması lazım geleceğini ve saireyi beyan ediyorlardı.

Saat altıda kendisiyle görüştüğüm Vali Bey bana bu beyannameden bahsederek bunun "*ahımakçasına ve acemicesine*" tertip edilmiş bir şey olduğunu söyledi ve bana bu beyannamenin bir nüsha-i sahihasını ita etti. Askeri kumandanlığı der-akab neşrettiği bir tebliğname de Bulgar beyannamelerindeki ifadat-ı kazibeye karşı halkı ikaz ediyordu.

Vali Bey bana muhaberat-ı telgrafiyenin inkıta'ı haberini teyit etti. Teller Bulgar hutut-ı askeriyesi tarafından değil komitacılar marifetiyle kat' edilmiş. İşte dünyanın diğer bütün aksamından tayy edildik ve yalnız kaldık!

Şimendifer hattı Lüleburgaz'la Edirne arasında tahrip edilmiş.

Vali Bey Osmanlı ve Bulgar kuva-yı külliyesi arasındaki büyük muharebenin geçen Pazartesi günü Kırkkilise ve Pınarhisar cihetinde başladığını ilave etti. Vali bu babda bana başka izahat vermedi.

1 Teşrin-i Sani (Kasım) 1912: Umumun intizarı hilafına olarak bu gece de sükun ile geçti ve bütün gün top sesi işitilmedi.

Bulgarların İstanbul'a giden şimendifer hattı üzerinde Edirne'den sonra ilk istasyon olan Çorlu'ya muvasalat ettiklerini haber aldık. Yine hariçten hiçbir haber yok.¹⁶

Edirne Başkumandanının telsiz telgraf vasıtasıyla Çatalca ve İstanbul'a muhabere edebileceğini bugün tahkike fırsat-yab olduk ve bu müşahede bize

pek tabii bir teselli bahşetti. Mamafih Edirne Başkumandanının malik olduğu kabil-i nakl aletler takriben 200 kilometre mesafeye kadar muhabere icrasına müsait olup münhasıran memurin-i askeriyenin muhaberatına tahsis edilmiştir.

29 Teşrin-i Evvel'de Maraş Muharebesi'ne iştirak eden Hüsameddin Paşa kumandasındaki Onuncu Nizamiye Fırkası dün ve evvelki gün peyderpey Edirne'ye iade edilerek yerine İbrahim Edhem Paşa kumandasındaki On Birinci Fırka gönderildi. Yirmi Sekizinci Nizamiye Alayı'nın bu son muharebede pek ziyade hasar gördüğü ve 200'den fazla telefata verdiği anlaşılıyor. Türkler muharebe-i mezkurede saff-ı harbe altı batarya sahra topu, üç batarya ağır sahara topu ve altı batarya obüs topu koymuşlardır. Türkiye hizmetinde bulunan Alman zabıtlarından mülazım Wagner bu muharebede hafif surette mecruh olmuşlardır. Bulgarların bu muharebede 15.000 Türk askerine karşı ancak 8.000 asker çıkardıkları anlaşılıyor.

Bu gece Edirne'ye binden ziyade Müslüman muhaciri dahil oldu. Edirne'nin dokuz kilometre cenubunda kain Ahirköy Karyesi'ne mensup olan bu muhacirler Bulgar keşşafalarının tehdidine maruz kalmışlardır.

2 Teşrin-i Sani 1912: Vakt-i zuhrdan saat bire kadar hafif bir top gürültüsü işitildi. Saat beşte tekrar top sesi geldi ise de yalnız birkaç dakika devam etti. Rivayete nazaran Edirne'nin cenub-ı şarkisinde dokuz kilometre mesafede bu sabah Türk ve Bulgar süvarileri arasında müsademe vuku bulmuş. Dimetoka'nın kısmen yandığı da söyleniyor.

Vakt-i zuhra doğru mevki kumandanı resmi bir beyanname neşriyle Mahmud Muhtar Paşa'nın Pınarhisar'da ihraz-ı muzafferiyet ettiğini ve ileriye doğru yürümeye başladığını ilan etti.

Saat altıda Vali Bey'i gördüm. Müşarünileyh ordu-yı Osmaniye'nin hareketi hakkında ihtiyar-ı sükut etti ve buna mukabil Osmanlı Bulgar ve Rumlarının Dimetoka, Sofulu, Çorlu gibi mevakide irtikab ettikleri her türlü hıyanet ve kabahatler hakkında uzun uzadıya tafsilat verdi. Vali dedi ki: *"Bu ha-inler zikrettiğim mahallere düşmanların duhulü ihzar ve teshil ettiler, bir takım muteberan-ı İslamiyeyi katliam ettikleri gibi kadınların ve kızların ırzlarına geçtiler, telgraf hututunu kestiler ve şimendifer raylarını çıkardılar. Velhasıl Edirne Vilayeti'nde ne varsa hepsi yağma ve ihrak ettiler. İşte binlerce Müslüman muhacirinin iki gündün beri Edirne'ye gelip iltica etmelerinin sebebi budur."*

Bu haberleri epeyce tahkik ettirmesini ve İslamlarda heyecan husulüyle Edirne Hıristiyanlarına karşı mukabele-i bil-misl yapılmasına meydan kalmamak üzere bu haberlerin mümkün olduğu kadar intişarını men'ne çalışmasını tavsiye ettim. Halil Bey bu gibi bir hareketin önünü almak üzere tedabir-i lazımenin kaffesini ittihaz etmiş olduğunu bildirdi.

3 Teşrin-i Sani 1912: Bütün gün hiçbir top sesi işitilmedi. Civardaki Müslüman köylüleri katile katile Edirne'ye gelmekte devam ediyorlar. Şehrin bü-

Görüş

Akademik
Bakış

63

Cilt 10
Sayı 19
Kış 2016

yük sokakları arabalarla ve mevaşi ile sıraya dolmuştur. Havza – Çorlu havali-sinden gelen bu muhacirlerin miktarı rivayete nazaran 18.000'e baliğ olmuştur.

Saat ikide Karaağaç'ta rahipler nezdinde taht-ı tedaviye alınan mecruh-ları ziyaretle kendilerine şekerleme, çikolata ve sigara tevzi ettirdim. Bu zavallı insanlar benim bu nişane-i meveddetimden fevkalade mütehassis göründüler. Doktor Kemal Cenab Bey onların namına bana beyan-ı teşekkür etti.

4 Teşrin-i Sani 1912: Bütün gün istihkamlarda sükun ihlal olunmadı; öyle görünüyor ki Türkler ve Bulgarlar Maraş'ta mevkillerini tahkim etmektedirler.

Bütün muhasara esnasında ianeleri lazım gelen 18.000 muhacirin Edirne için teşkil edebileceği tehlikeyi der-meyan ile kendisinin nazar-ı dikka-tini celbettim. Vali Bey beni tatmin ve muhacirlerin bugünden itibaren Keşan ve Uzunköprü'ye sevkleri için tedabir-i mukteziyeyi ittihaz etmiş olduğunu be-yan etti. Müşarünileyhin tahminlerine nazaran muhasamatın bidayetinden beri mecruh düşen Türk askerlerinin miktarı 1.500 kişiye baliğ olmuştur. Vali Bey cerihaların umumiyetle hafif olduğunu ve bunlardan yalnız üçünün mevt-i intac ettiğini söyledi.

5 Teşrin-i Sani 1912: Dün gece ve bugün sükun ile geçti. Şayan-ı tez-kar bir şey yoktur; yalnız mizanü'l-harare sabahleyin erkenden tahte's-sıfır dört dereceye tenezzül etti. Mahrufat gittikçe kesb-i nedret ediyor. Artık mangal kömürü bulunmuyor, maden kömürü de nadir. Memurin-i askeriye belediye mahzenlerindeki petrolerin kaffesi üzerine vaz'-ı yed etmiş olduğundan petrol de pek ziyade müşkilat ile bulunabiliyor. Birkaç bakkal bunun tenekesini gizlice yetmiş seksen kuruşa satıyorlar.

Bir haftadan beri Edirne sokakları geceleyin artık tenvir olunamıyor. Gurub-ı şemsten sonra sokağa çıkmak isteyenler yanlarına bir fener alıyorlar.

Bu dakikada Edirne'de mevcut askerin yekün-i umumisi takriben 60.000 kişi olmak üzere tahmin olunuyor.

6 Teşrin-i Sani 1912: Sabah saat yediye doğru Maraş cihetinde oldukça şiddetli bir top sesi işitildi ise de bir saatten fazla devam etmedi. Top ateşi saat dörtte tekrar başlayarak yediye kadar sürdü.

Türkler vakt-i zuhra doğru malik oldukları yegane balonu ilk defa olarak Karagöz istihkamı üstünde havaya uçurdular. Balon saat ikiye kadar havada kaldı¹⁷.

7 Teşrin-i Sani 1912: Sabahleyin saat yedide başlayan gayet şiddetli top ateşi bütün gün devam etti ve ancak akşam saat sekizde kesildi. Hücum edenler Bulgarlar idi.

Bunlar Edirne'nin şimal-i garbîsindeki Maraş'a karib bir yerde kain ve askerlik nokta-i nazarından ehemmiyet-i aliyyeyi haiz Kartaltepe'ye şiddet-

le saldırmışlar ve fakat bu cihette hücumları akim kaldığından biraz sonra Maraş'ın diğer cihetinde vaki Karagöz Tabya'yı hedef ittihaz etmişlerdir. Saat dörtte top ateşi o kadar kesb-i dehşet etmiştir ki şimaldeki istihkamlara yakın olan Yıldırım Mahallesi'nde bir çok pencereler kırılmıştır. İngiltere konsolos-u Binbaşı Samson ve Mösyö De Hertzfeld ile beraber saat altıda Vali Bey'in nezdine gittim. Müşarünileyh o gün vuku bulan muharebelerin netayicini bize tebliğe kadar kudret-yab olamadı, yahut bildirmek istemedi, yalnız düşmanın Kartaltepe'den püskürtüldüğünü ifade ve makam-ı Sadaret'ten aldığı bir telgrafnameye atfen Yunanîlerin Manastır havalisinde mağlup olduğunu ve düşmanın Manastır'ın on saat cenubunda püskürtüldüğünü ilave etti. Halil Bey Pınarhisar'ın Lüleburgaz arasında büyük bir muharebe vuku bularak tarafeynin dört gün mütemadiyen çarpıştığını, Bulgarların külliyetli telefata verdiklerini de başkaca bize bildirdi.

Vali Edirne etrafındaki Bulgar kuvvetlerini 30.000 olmak üzere tahmin ediyor. Halbuki Rusya konsolosu vekili muhasırların 125.000 olduğunu iddia etmektedir.

Türkler bugün nev-i şahsına münhasır bir Bulgar askeri esir ettiler. Bu adam kendisinin sosyalist fedailerinden olduğunu ve silah altına alınınca hem cinsine ateş etmekten imtina ettiğini ifade etmiş ve filhakika kendisinin tüfeğini asla istimal etmediği ve fişekliklerinin lebaleb dolu olduğu anlaşılmıştır. Erkan-ı Harbiye Riyaseti bu esir hakkında hüsn-i muamele edilmesini emretmiştir.

8 Teşrin-i Sani 1912: Gece sükun ile geçti. Sabahleyin saat yedide şiddetli bir tüfek ateşi başladı. İbrahim Edhem Paşa kumandasındaki Türk kıtaatı yine hareket-ı tecavüzüye ibtidar etmişler ve Bulgarları Maraş ve Papaztepe maverasındaki Koyunlu mevkiinden çıkarmak istemişlerdir. Düşman şiddetle mukavemet göstermiş ve Maraş'ın biraz daha şimal-i garbîsinde kain olan ve bataryalarıyla kendisinin (yani Bulgarların) hareketini ziyadesiyle ihlal eden Kazantepe'ye karşı mütekabil bir hücum icra etmişlerdir.

Öğleden akşama kadar devam eden harp dünkü mübarezedenden daha ateşli olmuştur. İkamet ettiğim konsoloshanenin taraçasından Maraş ve Karagöz tepelerine doğru hakiki bir obüs ve şarapnel yağmurunun yağdığı görülmekte ve bu korkunç bir manzara teşkil etmekte idi. Karaağaç'taki Alman Mektebi'nin üstünden bir heyet dürbünü ile muharebeyi kısmen takip edebilmiş olan meslektaşım Binbaşı Samson, asker olmakla beraber Bulgar obüs ve şarapnellere netayicini tetkik ederken ziyade mütehayir kaldığını ve Türk askerlerinin bu gibi ahvalde zaruri olan bilim tedabir-i ihtiyatıyeyi ittihaz etmeksizin ateşe karşı kemal-i cesaretle koştuklarını ve şeci'ane harp ettiklerini anlattı. Bu hunrizane harp günü hitam bulduğu zaman Türkler ve Bulgarlar eski mevkilerine idameden başka bir netice elde edemediler. Mamafih Türkler Bulgarların

Gazi

Akademik
Bakış

65

Cilt 10
Sayı 19
Kış 2016

Koyunlu ile Kartaltepe arasında cenuba gitmelerine bir yol açmalarına mani olmaya kesb-i muvaffakiyet ettiler. Bugün Ortodoksların “*Saint Dimitri*” denilen büyük yortuları var. Birkaç günden beri şehirde deveran eden rivayetlere nazaran Bulgarlar Edirne’ye bu tarihte yani Saint Dimitri Yortusu’na müsadif günde dahil olmayı kurmuşlar imiş!

9 Teşrin-i Sani 1912: Top bu sabah Karagöz cihetinde saat sekize doğru görüldü ise de bu gürültü hafif idi ve iki saatten ziyade devam etmedi. Saat onda Türkler havaya balon uçurdular, balon saat bire kadar etrafı teftiş ve tafahhus etti.

Meriç ve Tunca nehirleri bu gece şayan-ı dikkat bir surette boşalmışlar ve sular Karaağaç şosesine kadar ilerlemiştir.

Edirne kumandanı bu sabah neşredilen bir beyannamede dün Maraş etrafında vukua gelen muharebeden bahisle Bulgarların güzel bir süngü hücumu ile siperlerinden tard edildiklerini ve Koyunlu’nun öte tarafına püskürtüldüklerini beyan etmektedir. Akşam geç vakit kendisini gördüğüm Vali dünkü muharebattan pek memnun görüldü. Müşarünileyh bana süngü hücumundan bahsetti ve Türklerin külliyyetli miktarda Mannlicher tüfeği ve mühimmat elde ettiklerini haber vermekle beraber Türklerin zayıat-ı külliyyeye uğradıklarını itiraf etti. Geç vakit Büyük Cadde’de bir çok mecruh kafilelerine rast geldim. Bunlar Maraş’tan geliyorlardı.

10 Teşrin-i Sani 1912: Gece sükun ile geçti. Sabahleyin saat on bir buçukta şehrin şarkında kain Kıyık mevkiinden top sesi işitildi. Top gürültüleri az çok uzun fasılalarla akşama kadar devam etti. Top ateşi icra eden Türk bataryaları Yıldız ve Kirazlı istihkamları olup şimal-i şarkîde Musabeyli cihetinde kain Bulgar mevaziini topa tutmaktadır. Saat ikide Karaağaç’ta rahipler idaresindeki hastahaneye gittim. Doktor Kemal Cenab Bey’i istihlaf eden İbrahim Mekki Bey taht-ı tedavideki 118 mecruhtan pek azının vahim surette yaralandığını ve şifayab olan hastalardan 50 kadarını yarın kıtalarına iade edebileceğini söyledi. Rahipler idaresindeki hastahaneye dün 40 kadar mecruh gelmiştir.

Maraş cihetinde vukua gelen muharebat-ı ahirede telef olan Bulgar askerinin çantalarında ufalanmış arpa, kepek ve bir şişe ispirto bulunmuştur.

Türklerin kuva-yı maneviyesi birkaç günden beri bir parça kesb-i metanet etmiş gibi görünmektedir.¹⁸

11 Teşrin-i Sani 1912: Bütün gün sükun içinde geçti. Akşam saat beşe doğru Türklerin 3.000 Bulgar’ı esir ettiklerine dair bir şayia çıktı. Bunların Meriç Nehri’nin ansızın taşması üzerine bir yere kaçamayarak esir edildikleri söyleniyor idi. Bu haber şehirde büyük bir tesir yaptı. Havanın muhalefetine rağmen Büyük Cadde esirleri temaşa için gelen ahali ile dolmuştu. Maa-t-teessüf bu

haberinin asıl ve esası olmadığı anlaşıldı ve polisler ahaliye hanelerine avdet etmeleri için ihtaratta bulundular.

12 Teşrin-i Sani 1912: Sabahın saat yedisinde top ateşi kemal-i şiddetle tekrar başladı ve küçük fasılalarla akşamın beşine kadar devam etti. Bulgarlar Kartaltepe'nin cenubunda siperler inşasıyla arkasına çekilmişlerdi; Türkler oraya hücum ile saat birde Bulgarları oradan çıkardılar ve Tatarköy'e kadar ricate mecbur ettiler. Bu muharebede Türkler toplarına gayet iyi bir vaziyet vermişler ve Bulgarları yan ateşine maruz bırakmışlardır. Saat üçe doğru Bulgarlar daha şimal-i şarkî cihetine, Kazantepe'ye doğru çekilmişler ve bu son günlerde hafr ettikleri metrisleri işgal ile Kazantepe'yi saat beşe kadar topa tutmuşlardır. Sırların bu hücumu iştirak ettikleri söyleniyor.

Saat beşte vilayet tercümanı nezdime gelerek Vali Bey'in Fransa sefiri tarafından kendisine hitaben yazılan ve sadaret vasıtasıyla gönderilen bir telgrafnameyi ahz ettiğini ve bu telgrafnamede Fransız konsolosuyla ailesinin afiyetlerine dair malumat istenildiğini haber verdi ve Vali Bey'in derhal cevap gönderdiğini ilaveten ifade etti. Bu telgrafnamenin hepimizi fevkalade memnun ettiğini söylemeye hacet yoktur.

13 Teşrin-i Sani 1912: Sabahleyin saat beş buçukta Kazantepe cihetinde şehrin şimal ve şimal-i garbî cephesinde şiddetli top gürültüsü işitildi, aynı zamanda tüfek ve mitralyöz sesi işitiliyordu. Bu muharebe ancak üç çeyrek saat devam etti. Ondandır sonra akşama kadar top sesi işitilmedi. Öyle görünüyör ki Bulgarlar ve Sırlar şafaktan evvel Türkleri ansızın basmak teşebbüsünde bulunmuşlar, fakat zayıf vererek püskürtülmüşlerdir.

Saat altıda Valiyi gördüm. Müşarünileyh sefirin telgrafından bahisle muhasaranın bidayetinden beri şehrin müdafaasına müteallik olmayarak gelen ilk telgrafın bu telgraf olduğunu beyan ve beni tebrik etti. Vali Edirne'de artık ancak 25 günlük tuz kaldığını söyledi. Filhakika halkın her sabah tuz almak için Duyun-ı Umumiye Dairesi'nin etrafında toplandığı görülüyordu. Duyun-ı Umumiye İdaresi herkese yalnız bir avucu tamamıyla dolduracak kadar tuz veriyordu. Vali Bey tuz mevcudu az olmakla beraber belediyenin depolarda elli bin teneke beyaz peyniri olduğunu inde'l-icab peynirlerdeki tuzlu suyun alınıp ekme imalinde kullanılabileceğini söyledi. Petrol de gittikçe büsbütün kesb-i nedret ediyor, fakat teşekkür olunur ki ispirmeçet mumu külliyetli miktarda mevcuttur. Bakkallarda artık şeker bulunmuyor, kahveyi artık sade içiyoruz.

15 Teşrin-i Sani 1912: Sabahleyin saat onda Maraş cihetinde müthiş bir top muharebesi vuku bularak bir saat devam etti. Sırlar kesif bir sisten bilistifade Papaztepe ve Kartaltepe'deki Türk mevaziini çevirme hareketiyle teshir etmeye teşebbüs etmişlerse de püskürtülmüşlerdir.

Türkler öğleden sonra şark cihetinde, Kumdere Vadisi'nin diğer tarafında Edirne'nin yedi buçuk kilometre ba'd mesafesinde kain Musabeyli cihetine

Gazisi

Akademik
Bakış

67

Cilt 10
Sayı 19
Kış 2016

doğru top ateşi açmışlardır. Bulgarlar mahal-i mezkurda büyük muhasara topları ta'biye etmek istiyorlardı.

Osmanlı Bankası müdürü kumandanlığa 20.000 ve makam-ı Vilayet'e 17.000 Osmanlı Lirası itası için telsiz telgrafla emir almıştır. Bu emir tam vakt u zamanda gelmiştir. Filhakika müteahhitler matlubat-ı sabıklarının hiç olmazsa bir kısmı kendilerine tesviye edil(me)diği takdirde artık teslimatta bulunamayacaklarını bildirmişlerdi.

16 Teşrin-i Sani 1912: Sabahleyin saat altıda Maraş cihetinde top muharebesi vuku buldu. İstanbul yolu ile Yıldız arasındaki bütün Türk bataryaları öğleden sonra saat üçte Musabeyli'de Bulgar mevaziine doğru ateş açtılar. Bin kişiden mürekkep iki Türk fırkası da harbe iştirak etmiştir. Muharebe kemal-i şiddetle guruba kadar sürmüştür. Bulgarlar her şeye rağmen mevkillerini muhafazaya muvaffak olmuşlardır.

Saat on birde Kıyık'taki Fransız Hastahanesi'ni ziyaret ettim. Dünkü muharebe esnasında mecruh düşenlerden kırkı oraya nakledilmişti. Mecruhlar arasında aslen Cezayirli bir binbaşuya rast geldim. Fransız Hastahanesi'nden çıktıktan sonra Doktor Bahaeddin Şakir Bey'in büyük bir fedakarlıkla idare etmekte olduğu Hilal-i Ahmer Merkez Hastahanesi'ne gittim. Bahaeddin Şakir Bey on beşi zabıt olmak üzere 250'den ziyade mecruhun taht-ı tedavide olduğu hastahanesinin bütün koşuşlarını bana gezdirdi.

Kıyık istihkamını dürbünle tetkik etmekte iken taht-ı tevkife alınan Fransız mahmillerinden bir Yahudinin sebilini tahliye ettirdim.

17 Teşrin-i Sani 1912: Bütün gün top sesi işitilmedi. Mevki-i Müstahkem Kumandanı sabahleyin bir beyanname neşriyle o gün Kumdere cihetinde büyük toplarla endahat tecrübeleri yapılacağını halka ilan etti. Şehirde zan ve tahmin olduğuna göre Türkler Musabeyli'de düşman mevakiini topa tutmak için malik oldukları 21 santimlik yegane bataryayı istimal etmek istiyorlar. Mamafih eğer mevki-i tatbiki konya şehrin bütün camcılarına pek çok para kazandıracak olan bu tasavvurdan feragat edildiği anlaşılıyor; filhakika o gün derin bir sükun içinde geçti¹⁹.

18 Teşrin-i Sani 1912: Bütün gün hemen hemen hiç top sesi işitilmedi. Akşam saat yedi buçukta Papaztepe cihetinde mitralyöz patırtılarıyla müterafık ve oldukça şiddetli top sesleri işitildiyse de üç çeyrek saatten ziyade devam etmedi.

Saat üçten sonra Vali Bey'in nezdine gittik. Bu son günlerde Musabeyli cihetinde vukua gelen muharebatın netayicinden fevkalade memnun görünen Vali, düşmanın zayıat-ı külliyeye uğradığını ve biri miralay olmak üzere birçok Bulgar zabıtlarının telef olduğunu söyledi.

20 Teşrin-i Sani 1912: Kurban Bayramı'nın bugün ilk günüdür. Zemin ve zamanın icabatına binaen Hükümet Konağı'nda resmî kabul icra edilmeyeceği ve fakat Vali Bey'in konsolosları saat on birde nim resmî surette kabul edeceği bize bildirildi. Tayin edilen saatte hepimiz, bütün konsoloslar, konağa gittik. Vali Bey şehrin vaziyet-i dahiliye ve hariciyesinden memnun göründü.

Saat üçe doğru Maraş ve Boşnakköy cihetinde top ateşi gayet şedid bir surette tekrar başladı ve akşam saat altıya kadar devam etti.

Şehirde tütün kesb-i nedret etmeye başlıyor. Satıcılarda birinci ve ikinci nev' tütün ve sigaradan başka nev' tütün bulunmuyor. Reji İdaresi yaprak halinde oldukça külliyetli tütüne malik bulunuyorsa da bunları kıydırmak için kaçakçıların lutf ve muavenetine müracaat mecburiyetinde kalacaktır. Filhakika burada tütünlerin kıyılması için elzem alet ve edevat yalnız kaçakçılarda var!

21 Teşrin-i Sani 1912: Bombardıman bugün başladı.

Saat iki buçukta İngiliz konsolosu Binbaşı Samson ile beraber Hilal-i Ahmer'e tabi İngiliz Hastahanesi'ni ziyaret ettim ve üçü zabıt olmak üzere 37 mecruhun tedavi edildiği koşulları gözden geçirdim. Binbaşı Samson: *"Hastahanedен çıktuktan sonra Kıyık sırtlarına gidip gayet vasi' ve güzel olan manzarayı temaşa edelim."* dedi. Yarım saatlik bir yürüyüşten sonra saat dörtte oraya varış olduk. Arkadaşım oraların ahval-i topografyasını bana izaha başlayarak Musabeyli önündeki muharebat-ı ahirede büyük bir rol oynayan Kavras Türk bataryasını parmağıyla gösterdiği esnada üç metre fevkimizden gürültülerle bir obüs geçti ve Kıyık Mahallesi'nin en ilerideki haneleri karibinde bizden 300 metre mesafeye düştü. Hal ve mevkii muayeneye henüz vakit bulmadan Musabeyli istikametinden gelen diğer dört obüs Sultan Selim Cami-i Şerifi cihetinde istimal etti. Vaziyetimiz gayetü'l-gaye tehlikeli olduğundan şehre doğru alelacele avdete başladık. Esna-yı rahda obüsler geçtikte yüzükoyun yere yatıyorduk. Yarım saatlik tehlikeli bir meşyden ve bu esnada daima Bulgar bataryalarının saha-yı endahı dahilinde kaldıktan sonra Kıyık tepelerinin eteğine eriştik ve şehre Saray Caddesi'nden dahil olduk. Esna-yı rahda otuz kadar obüsün Kışla ve Saray Mahallesi'ne düştüğünü gördük. Şehre avdetimizde ahalinin havf ve dehşete giriftar olarak muhtelif istikametlere doğru kaçıştığını müşahade ettik. Bir itfaiye takımı tulumbalarıyla beraber Hükümet Konağı'na birkaç metre mesafede ilk yangın haberi üzerine imdada müheyya bir vaziyet almış bekliyordu.

Arkadaşım Binbaşı Samson'la ben tam saat dörtten altıya kadar devam eden bu ilk bombardımanın, sırf Müslümanlarla meskun Sultan Selim Mahallesi'yle kışlalara ve Hükümet Konağı'na tevcih edilmiş olduğunu tahkik ettik.

Evvelce Bulgarlar tarafından hiçbir ihbar vaki olmadığından ve Bulgarların Musabeyli ve Sazlıdere'deki mevkilerinden uzaklaştırıldığı iki gündən beri her yerde işâa edildiğinden bu bombardıman bizi pek ziyade müte-

Görüş

Akademik
Bakış

69

Cilt 10
Sayı 19
Kış 2016

hayir etti. Aynı zamanda bombardımanın ilk gününün büyük Bulgar yortusu olan Saint Michel yevm-i mahsusuna tesadüf ettiği nazara-ı dikkatten kaçmadı.

22 Teşrin-i Sani 1912: Sabahleyin beşten itibaren mitralyöz ve top gü-rültüleri işitilmeye başladı ve gerek Kartaltepe ve gerek Maraş'ta aynı zamanda muharebeye kemal-i şiddetle tekrar ibtidar olduğu anlaşıldı. Muharebe akşam saat altıya kadar sürdü.

Bombardımana saat dokuzda tekrar başlanarak vakt-i zuhrda nihayet verildi. Obüslerin kısm-ı azimi Kıyık denilen ve Selimiye Cami-i Şerifi ile Rusya Konsoloshanesini ve biraz ötede Fransız Hastahanesi'ni ihtiva eden Müslüman mahallesine isabet etti. El-haletü-hazihi bombardıman edilen mıntıkada kain rahipler idaresindeki hastahaneye azimet için saat on buçukta arabaya rakib oldum. Esna-yı rahda Selimiye civarından geçerken yirmi metre ileride bir obüs düştü ve İstanbul'a iltica edenlerin terk ettikleri Müslüman hanelerinden birini tahrip etti. Hastahaneye dahil olduğum esnada başımın hemen hemen üstünde bir şarapnel istimal etti fakat epeyce yüksekte patladığından hiçbir zarar iras etmedi.

Hastahaneyi idare eden rahiplerin reisi ile refikaları kemal-i sükun ile hastahanedeki kırk mecruhu tedavi ediyorlardı. Reise-i mumaileyha dün öğleden sonra buldukları mahalleye bir çok obüs düşmüş ise de külli hasar iras etmediğini söyledi²⁰.

Saat ikide İngiliz ve Avusturya konsoloslarıyla beraber valinin nezdi-ne gittim. Halil Bey Bulgarların bu son günlerde hükümferma olan sisten bil-istifade Sazlıdere'de on iki ve on beş santimetrelük dört büyük muhasara topu-nun ta'biyesini ikmal ettiklerini ve bombardımanın bu toplarla icra olduğunu izah etti ve ilaveten dedi ki: *"Gayet iyi bir tarzda ihfa edilmiş olan bu Bulgar bataryasının topçuları Sazlıdere'den Selimiye minarelerinin tepelerinden başka bir şey göremiyorlar; Kıyık cihetine bu kadar külliyetli miktarda obüs ve şarapnel atılması bundan ileri geliyor."*

Bulgarlar tarafından bugün Maraş'a vaki olan hücumun kemal-i muvaf-fakiyetle püskürtüldüğünü ve fakat Kartaltepe üzerindeki hücumun netayicine henüz muttali olmadığını da müşarünileyh ifade etti. Meslektaşlarım arasında en kıdemlisi olan İngiliz konsolosu Binbaşı Samson'un teklifi üzerine her kon-soloshaneye gece gündüz beklemek üzere jandarmalardan iki muhafız tayin olunması için Vali Bey'e müracaatta bulduk. Harik zuhurunda bu jandarmar-ların muaveneti pek ziyade kıymetdar olacaktır.

Karaağaç'ta Fransız Konsoloshanesi Kañçılarını Mösyö Badetti ile valide-sinin sakin olduğu haneye bu sabah bir obüs düşmüş ise de hasarat-ı maddi-yeden başka bir kazayı müeddi olmamışlardır. Mösyö Badetti ve validesi işin içinden yalnız korku ile çıkmışlardır. Hükümet Konağı karşısında kain Avusturya

Konsoloshanesi'ne pek karib bir yerde bugün diğeri bir obüs daha istimal etmiş ve ahşap bir haneyi yarıp geçmiş ise de hariki muceb olmamıştır.

23 Teşrin-i Sani 1912: Vakt-i zuhrda bombardımana tekrar başlandı. Bu defa bombardıman diğerilerinden daha şedid idi. Bununla beraber bu defa Fransa, İngiltere ve Yunanistan konsoloshaneleriyle rahipler müessesesini ihtiva eden Yeni Mahalle'ye diğeri yerlerden daha ziyade obüs düşüyordu. Fransa Konsoloshanesi'ne 150 metre mesafede kain olup Fransız yol şirketi tarafından idarehane ittihaz edilen binanın pek yakınına bir obüs düştüğü gibi konsoloshanenin 15 metre ilerisinde metruk bir hamam ebniyesi üzerinde de diğeri bir obüs istimal etti. Fransız konsoloshanesi ahşap bir bina olduğu gibi ahşap mesakinden mürekkeb bir mahallede vaki bulunduğundan mevcut evrakın her türlü muhataraya karşı hıfzı esbabına tevessül ettim ve evrak-ı mezkureyi muhkem sandıklara koydurarak rahipler idaresindeki mektebin mahzenlerine naklettirdim.

Rehabin-i mumaileyhimin tabi oldukları nizam-ı mezhebiye kendi buldukları mahale kadınların duhulüne müsait olmadığından ailemi Avusturya konsolosunun teklif-i meveddet-karanesinden bil-istifade Avusturyalı rahiplerin müessesesine gönderdim. O esnada bombardıman bütün şiddetiyle berdevam etti.

Avusturyalı rahiplerin idaresindeki bina taş ve beton ile yakın zamanda inşa edilmiş olduğundan mümkün olduğu kadar humbaraların istimali tehlikesine karşı taht-ı teminde idi. Avusturya konsolosu konsulato tercüman ve kançıları ile beraber o gün sabahleyin rahiplerin nezdine nakletmişler ve evrakı da beraber getirmişlerdi. Sabık Fransız konsoloslarından el-yevm Reji İdaresi'nde müstahdem Möşyö Cirilli ve zevcesi de orada birleştiler.

İki jandarma Fransız konsoloshanesine gelerek kavas Hüseyin Ağa'ya refakat etmeye başladılar.

24 Teşrin-i Sani 1912: Bombardıman az çok şiddetle devam etmektedir. Saat dörde doğru bombardıman kesb-i şiddet etti. Bulgarlar Kıyık Mahallesi'ni bırakıp İstanbul yolu ve Ayşe Kadın cihetlerini topa tutmaya başladılar. Mezkur mıntika Avusturyalı rahiplerin müessesesiyle hastahane haline ifrağ edilmiş iki büyük Müslüman mektebini, levazım-ı askeriye depolarını ve askeri fırınlarını ve Reji İdaresi'ni muhtevindir. Saat beşe doğru müthiş bir gürültü, Avusturyalı rahiplerin müessesesinde eskiden yeri bulunan zevat ile mültecileri havf ve dehşet içinde bıraktı. Bulduğumuz binaya bir humbara düştü ve bu humbara çatılardan tefevvüz ile zemin katının fevkindeki birinci katta saplandı kaldı.

Teşekkür olunur ki on beş santimetrelik olan mezkur humbaranın geçtiği bina aksamı o sırada tamamıyla halli idi. Oldukça mühim hasarat-ı maddiyeden başka bir zarar olmadı; humbara yalnız duman çıkararak harik ika' etmediğinden civardaki itfaiye takımı bittabi imdada lüzum görmemişlerdir.

Gazi

Akademik
Bakış

71

Cilt 10
Sayı 19
Kış 2016

Akşam saat sekize kadar bulunduğumuz yer civarına obüs yağmuru yağmakta devam etmiştir. O geceyi de Avusturyalı rahiplerin müessesesinde Avusturya konsolosunun odasına bitişik odada imrar ettim.

Vilayet tercümanı nisfû'l-leylden yarım saat sonra bulunduğumuz yere gelerek beni uyandırdı ve Vali Bey ile General Mehmed Şükrü Paşa namına bir iltimasta bulundu. Müşiriyet Dairesi dünden beri Bulgar bataryaları tarafından dövülmekte olduğundan Erkan-ı Harbiye Heyeti'nin evrak ile beraber derhal Fransız rahipleri idaresindeki müesseseye nakline muvafakatim rica edilmekte idi.

Müessese-i mezkurenin bir kısmının hastahane haline ifrağı zımında Merkez Hastahanesi müdürüne terki için müessese müdürü ile bir gün evvel itilaf etmiştik. Sonra Fransız tabiiyetinde bulunan ve üstünde Fransız bayrağı temevvüç eden bu müesseseyi askeri ve mülki memurlara hasr ve tahsis etmek bi-teraflik kavaidini muhill olacaktı. Bu iki sebepten dolayı taleb-i vakıayı is'af edemeyeceğimi beyan ve bundan mütevellid teessüfatımı Vali Bey'e iblağ etmesini tercümandan rica ettim. Sabahleyin saat dörtte bulunduğumuz yere birkaç metre mesafede kain iki küçük ahşap hane obüs isabetiyle tutuştu ise de itfaiye takımı yetişerek hariki derhal söndürdüler.

Öğleden sonra Pamukdere ve Ahırköy cihetinde top sesleri işitildi²¹.

25 Teşrin-i Sani 1912: Bombardımana bu akşam saat dörtte şiddetle tekrar başlandı. Vali Bey'i saat onda ziyaret ettim. Müşarünileyh dün Hükümet Konağı'ndan infikak ile rahipler idaresindeki mektebi ihtiva eden mahalde kain hanelerden birinde yerleşmişti. Şükrü Paşa da erkan-ı harbiye heyetleriyle beraber aynı mahalleye naklettiği gibi defterdar efendi de yine oraya iltica etmişlerdir. Dün akşam tercüman tarafından vaki olan müracaat üzerine verdiğim cevabı Vali Bey'e tekrar ettim. Halil Bey beni haklı gördüğünü ve cevabımı kumandan Şükrü Paşa'ya da kabul ettirdiğini söyledi. Fransız Konsoloshanesi'ne pek karib bir yerde kain Rum Kulübü karşısındaki hâlf hanelerden biri bu gece obüs isabetiyle tamamen harap olmuştur.

Vali tarafından tebliğ edilen polis raporuna nazaran bombardımanın ibtidasından 24 Teşrin-i Sani tarihine kadar şarapnel ve obüs isabetiyle sekiz kişi telef ve otuz bir kişi az çok mecruh olmuştur. Hasarat-ı maddiyeye gelince: yüz kadar hane harap olmuş veya cüz'i külli hasara uğramıştır.

26 Teşrin-i Sani 1912: Öğleden akşama kadar obüs ve şarapnel yağmur devam etti. Maa-aile ikamet ettiğim Avusturyalı rahipler müessesesinin 150 metre mesafesinde kain Reji İdaresi'ne iki mermi isabet ederek iki jandarmanın ziyasına muceb olmuştur. İngiltere konsolosu evrakı Fransız rahipler idaresindeki müesseseye naklettikten sonra bizim bulunduğumuz yere iltica ettiği gibi taleb-i vaki'm üzerine iki Fransız'ın da oraya nakletmelerine Avusturya konsolosu tarafından muvafakat olundu.

İngiltere konsolosu İngilizlerin Fransa Konsoloshanesi karibinde küşad ettikleri muvakkat koğuştta taht-ı tedavide bulunan kırk mecruhu da el-yevm top ateşinden masun olan Hilal-i Ahmer Karaağaç Merkez Hastahanesi'ne naklettirmiştir. Dünden beri istihkamların ateş ettiği hemen hemen işitilmemiş ve bu sükunun esbabı anlaşılammıştır. Fransız Konsoloshanesi'nin elli metre mesafesinde kain bir mahale üç obüs düşmüştür.

27 Teşrin-i Sani 1912: Sabahın saat on birine kadar sükun asla haleldar olmadı. Diğer üç konsolosla beraber meslektaşlarımızın en kıdemlisi olan Binbaşı Samson nezdinde akd-i ictimayla mensup olduğumuz sefaretlere telsiz telgraf vasıtasıyla atideki telgrafnameyi göndermeye karar verdik:

“Bulgarlar'ın Edirne'yi dört gündün beri kasten bombardıman etmekte oldukları memurin-i mahalliye canibinden Sadrazam Paşa hazretlerine arz ve tebliğ edilmiş olduğundan konsoloslar heyeti bu ifadenin sıhhat-i kat'ıye ve kamilesini temin etmeyi bir vazife adeder. Maa-haza bugüne kadar tabiye-i ecnebiye sağ ve salim kalmıştır.”

Valinin nezdine azimetle bu telgrafnameyi kendisine takdim ettik. Müşarünileyh bu teşebbüsümüzden fevkalade memnun görünerek telgrafın bu akşam keşide edileceğini temin etti.

Öğleden sonra Çörekköy-Maraş cihetinde bir muharebe vuku buldu.

Müslüman mahallelerinden birinin ortasında Bulgar Konsoloshanesi'ne geç vakit bir humbara isabet etmiş ve konsoloshanenin tavan arasına nakledilen arması(nı) parça parça etmiştir!

28 Teşrin-i Sani 1912²²: Gece sükun ile geçti. Bombardımana ancak saat on birde başlandı. Saat onda araba ile Karaağaç'a giderek rahipler idaresindeki hastahaneyi ziyaret ettim. Orada hala 130 mecruh tedavi olunmaktadır. Dört beş gündün beri oldukça top ateşinden masun kalan Karaağaç'ta büyük bir izdiham gördüm; Edirne ahalisinden birçoğu oraya iltica etmişti.

Akşam saat sekize doğru Demirtaş, Sinekli, Arda Tabya cihetinde müthiş top sesleri ve sürekli yaylım ateşi işitildi, muharebe saat on bire kadar devam etti. Sabah alafranga iki buçukta bulunduğumuz yerin etrafındaki Ayşe Kadın Mahallesi'ne yağın obüslerin sesi ile uyandı ve saat dörde kadar gözümüze uyku girmede.

Askeri kumandanı neşrettiği bir beyanname de şehirde mühimmatın pek mebzul olduğunu ve son nefer kalıncaya kadar müdafaa edileceğini bildirmiştir.

Hahambaşı Efendi ile ailesi üç dört mesken değiştirdikten sonra nihayet bizim bulunduğumuz yere, yani Avusturyalı rahipler idaresindeki müesseseye iltica ettiler. Bulgar Katoliği, Osmanlı tabiiyetinde Musevi, Avusturyalı, Alman,

22 Tanin Gazetesi'nde yayımlanan metinde “28 Teşrin-i Evvel” başlığı yer almamaktadır. Ancak Le Matin Gazetesi'nde yayımlanan nüshada bulunan bu tarih metne tarafımızca eklenmiştir. (T.S.B.)

Gazi

Akademik
Bakış

73

Cilt 10
Sayı 19
Kış 2016

İngiliz ve Fransız olmak üzere yüz kadar zevat el-yevm mezkur müessesenin zemin katında ve mahzenlerinde yatıp kalkıyorlar.²³

29 Teşrin-i Sani 1912: Bombardıman saat ondan bire kadar şiddetle devam etmiştir. Avusturyalı rahipler idaresindeki müessesenin bahçesine bir obüs düştü ise de istimal etmedi.

Dün akşam vukua gelen muharebenin Türkler için iyi bir netice hasıl etmediği söylenmektedir. Bulgarlar bu akşam saat dörde doğru Kartaltepe ve Demirtaş'tan Arda Tabya ve Demirtaş-Sinekli'de kain Türk tabyalarına ateş etmeye başladılar. Karaağaç kışlaları artık top ateşine maruz kaldıklarından Türkler oralardan çekilmişler ve Karaağaç önünde siperler kazmaya ibtidar etmişlerdir. Bu cihette Türklerin vaziyeti iyi değil gibi görünüyor.

Bombardıman geç vakit tekrar başladı ve Büyük Caddede Rumeli Otelı karibinde iki hane obüs isabetiyle muhterik oldu. Yunan Konsoloshanesi it-tihaz edilen kargir binaya da obüs düştü, üç günden beri Rus konsolos vekili oraya iltica etmişti.

Hanenin bir kısmı harab olmuş ise de o esnada binanın diğer cihetinde bulunan Rus konsolosu ile iki refik-i mesaisi zarar görmemişler ve hepsi Fransız rahipler idaresindeki müesseseye iltica etmişlerdir. Akşam geç vakit Demirtaş cihetinde top sesi işitildi.

30 Teşrin-i Sani 1912: Bugün de bütün meslektaşlarımla beraber İngiliz konsolos Binbaşı Samson'un nezdinde akd-i ictima ile İngiliz konsolosunun teklifi üzerine İstanbul'daki sefaretlere şu ikinci telgrafi çekmeye karar verdik:

"Şehrin bombardımanı endişeye muceb bir mahiyet iktisab etmekte ve birçok telefat ve yangınları muceb olmaktadır. Teba'-yı ecnebiyenin vaziyeti gayet muhataralıdır. Rusya konsolosunun iltica etmiş olduğu Yunan Konsoloshanesi üzerine bir obüs isabet etmiştir." Bombardımanın bidayetinden beri üçüncü defa olarak nakl-i mekan eden Vali Halil Bey'e saat on birde mülaki olduk ve telgrafi kendisine tevdi ettik. Müşarünileyh telgrafi o gün çektireceğini vaat etti. Valinin gösterdiği fütür ve inkisar nazar-ı dikkatimizden kaçmadı.

Bombardıman saat ikide tekrar başladı. Fransa Konsoloshanesi tercüman muavinlerinden Mösyö Doulas'a ait ve bizim bulunduğumuz müesseseye karib bir mevkide kain hane bahçesine bir obüs isabet etmiştir.

Öğleden evvel bir Bulgar balonu şehrin üzerinde tayeran etmişse de pek yükseklerde kalarak aşağıya inmemiştir.

1 Kanun-ı Evvel (Aralık) 1912: Evrakı yanına alarak Fransızlar idaresindeki müesseseye iltica eden Rusya konsolosunu öğleden evvel ziyaret ettim. Mumaileyh Yunanlı Konsoloshanesi üzerinde temevvüc eden Rusya bayrağının dün bir Bulgar şarapneli tarafından delinmiş olduğunu söyledi.

23 Tanin, No: 1582, 20 Cemâziyelevvel 1331 (13 Nisan 1329 / 26 Nisan 1913), s. 3.

Bombardımanın bidayetinden beri ilk defa olarak bugün şehre hiçbir şarapnel veya obüs isabet etmedi. Yalnız akşam saat on bire doğru Bulgarlar bize bombardımanı unutturmamak için on kadar obüs gönderdiler.

Memurin-i askeriye mevcut ekmekleri toplattığından başıbozuk ahali ekmek tedarikinde gittikçe daha ziyade müşkülata müsadif olmakta ve fırınların etrafını muhasara etmektedir.

Osmanlı Bankası müdürü Edirne Askeri Kumandanı'na 10.000 lira itası için telsiz telgrafla emir almıştır.

2 Kanun-ı Evvel 1912: Bütün gün şehre hiçbir humbara atılmadı. Dün ve bugün hükümferma olan sükun bir takım şayiaların zuhurunu muceb olmuş ve bu haberler gittikçe teeyyüd etmeye başlamıştır. Mütarekeden, devletlerin müdahalesinden ve müzakerat-ı sulhiyenin başladığından bahs olunuyor. Hilal-i Ahmer sertabibi Bahaeddin Şakir Bey saat üçte Avusturyalı rahipler idaresindeki müesseseye gelerek bizi ziyaret etti ve me'yusane bir tavır ile fi'l-hal bir mütarekenin Türk ve Bulgar murahhasları tarafından müzakere edilmek üzere olduğunu söyledi. Akşam kendisine mülaki olduğum Edirne İstihkam Kumandanı İsmail Paşa mütareke için müzakereye başladığını teyit etti.

3 Kanun-ı Evvel 1912: Gece sükun ile geçti. Gündüz akşam saat sekize kadar ne top sesi, ne de bombardıman gürültüsü işitilmedi. Saat onda İngiltere ve Avusturya konsololarıyla beraber Vali Bey'i ziyaret ettim. Müşarünileyh bu gece Rumi 18 Teşrin-i Sani²⁴ tarihi ile makam-ı Sadaret'ten aldığı şifreli telgrafın bir suretini bize tebliğ etti. Bu telgrafnamede İşkodra ve Yanya'nın mukavemetinden ve Şark Ordusu'nun vaziyetinden bahsedildikten sonra mütarekenin bugün (Rumi 18 Teşrin-i Sani) imzalanması muhtemel olduğu bildiriliyordu.

Filhakika dün ba'dez-zuhr biri miralay ve diğeri Meclis-i Mebusan azasından olan iki Bulgar murahhası ile Erkan-ı Harbiye Miralayı Celal, Yüzbaşı Remzi ve Kazım Beyler Mustafapaşa Yolu'nun üzerinde Papazçeşme mevkiinde birbirlerine mülaki olmuşlar ve müzakereye başlamışlardır. Bulgarlar kapalı bir zarf derununa mevzu-ı mevaddın bizzat Şükrü Paşa'ya tebliğini talep etmişler, Türkler ise ruhsat-ı kamileye haiz olduklarını ileriye sürerek kumandana gönderilmek istenilen zarfı açarak muhteviyatına muttali olmuşlardır. Türkçe yazılmış olan mezkur metnin hülasası şundan ibarettir:

"Tali' Osmanlı ordusuna müsait olmadı. Bulgarlar İstanbul kapılarına dayandı. Beyhude yere kan dökülmesine meydan kalmamak üzere Edirne şehrinin müsait ve muceb-i şeref şeraitle teslimini talep ederiz."

Celal Bey derhal söze başlayarak refikasıyla beraber şehrin teslimi için değil mütareke akdi maksadıyla geldiğini teslimin asla mevzu-ı bahs olamayacağına der-meyan etmiş, Şükrü Paşa'ya gönderilmek istenilen zarfı Bulgar murahhaslarına iade ile mülakata nihayet vermiştir.

İki günden beri sükunun devam ve mütareke ve musalaha şayialarının musırran ortada deveran etmesi Edirne halkına ümit ve emniyet vermek üzere (iken) akşam saat sekize doğru ansızın müthiş bir top gürültüsü geldi ve biraz sonra mitralyöz sesleri ve kurşun vızıltıları da işitildi. Ufuk, Karaağaç ve Maraş'a doğru ateşler içinde kaldı. Muharebe yavaş yavaş şimale ve Kıyık semtine kadar şark cihetine ittisa edip şehir bir ateş ve gürültü çemberi ile ihata edildi.

Muhasaranın bidayetinden beri Edirne bu kadar müthiş ve sebki bir hücumu uğramamıştı. Muharebe bila-fasıla sabah saat üçe kadar devam etti. Obüs ve şarapneller de işe karışarak üç saat kadar şehrin her tarafına yağmur gibi yağdı ve oldukça mühim iki yangına sebebiyet verdi.

Bu hariklerden biri bizim bulunduğumuz mahalde Reji İdaresi'ne pek karıbir yerde baş gösterdi. Valinin ifadesine bakılırsa Musabeyli-Sazlıdere'deki Bulgar bataryaları o akşam yetmişden fazla obüs endahet etmişleridir.

Öyle farz ve tahmin ediyoruz ki Bulgarlar mütarekenin akdinden evvel asıl şehre daha yakın bazı mevaki-i müstahkemeyi ele geçirmek istemişlerdir. Mamafih Bulgarlar maksatlarına nail olamamışlardır²⁵.

KAYNAKLAR

A. Gazeteler

Le Matin Gazetesi

- *Le Matin*, No: 10637, 12 Nisan 1913, s. 1;
- *Le Matin*, No: 10638; 13 Nisan 1913, s. 1-2;
- *Le Matin*, No: 10639, 14 Nisan 1913, s. 1;
- *Le Matin*, No: 10640, 15 Nisan 1913, s. 1-2;
- *Le Matin*, No: 10644, 19 Nisan 1913, s. 1;
- *Le Matin*, No: 10645, 20 Nisan 1913, s. 1-2;
- *Le Matin*, No: 10646, 21 Nisan 1913, s. 1-2;
- *Le Matin*, No: 10647, 22 Nisan 1913, s. 1;
- *Le Matin*, No: 10648, 23 Nisan 1913, s. 1-2;
- *Le Matin*, No: 10653, 28 Nisan 1913, s. 1-2.

Tanin Gazetesi

- *Tanin*, No: 1573, 11 Cemâziyelevvel 1331 (4 Nisan 1329 / 17 Nisan 1913), s. 3;
- *Tanin*, No: 1574, 12 Cemâziyelevvel 1331 (5 Nisan 1329 / 18 Nisan 1913), s. 4;
- *Tanin*, No: 1575, 13 Cemâziyelevvel 1331 (6 Nisan 1329 / 18 Nisan 1913), s. 3;
- *Tanin*, No: 1576, 14 Cemâziyelevvel 1331 (7 Nisan 1329 / 20 Nisan 1913), s. 3;
- *Tanin*, No: 1580, 18 Cemâziyelevvel 1331 (11 Nisan 1329 / 24 Nisan 1913), s. 3;

- *Tanin*, No: 1581, 19 Cemâziyelevvel 1331 (12 Nisan 1329 / 25 Nisan 1913), s. 4;
- *Tanin*, No: 1582, 20 Cemâziyelevvel 1331 (13 Nisan 1329 / 26 Nisan 1913), s. 3;
- *Tanin*, No: 1585, 23 Cemâziyelevvel 1331 (16 Nisan 1329 / 29 Nisan 1913), s. 3.

İkdâm Gazetesi

- *İkdâm*, No: 5809, 18 Cemâziyelevvel 1331 (11 Nisan 1329 / 24 Nisan 1913), s. 3;
- *İkdâm*, No: 5811, 20 Cemâziyelevvel 1331 (13 Nisan 1329 / 26 Nisan 1913), s. 3;
- *İkdâm*, No: 5814, 23 Cemâziyelevvel 1331 (16 Nisan 1329 / 29 Nisan 1913), s. 3;
- *İkdâm*, No: 5818, 27 Cemâziyelevvel 1331 (20 Nisan 1329 / 3 Mayıs 1913), s. 3.

B. Telif Eserler

ERİM, Nihat; *Devletlerarası Hukuku ve Siyasî Tarih Metinleri*, C. I, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1953.

HALL, Richard C.; *Balkan Savaşları 1912-1913: I. Dünya Savaşı'nın Provası*, Çev.: M. Tanju Akad, Homer Kitabevi, İstanbul 2003.

HAYTA, Necdet – BİRBUDAK, Togay Seçkin; *Balkan Savaşları'nda Edirne*, Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Ankara 2010.

HAYTA, Necdet; *Balkan Savaşları'nın Diplomatik Boyutu ve Londra Büyükelçiler Konferansı (17 Aralık 1912 – 11 Ağustos 1913)*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2008.

Hüseyin Cemal, *Yeni Harb Başımıza Tekrar Gelenler*, Yay. Haz. Aziz Korkmaz, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2014.

KARAL, Enver Ziya; *Osmanlı Tarihi*, C. V, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, tarihsiz.

KESTELLİ, Raif Necdet; *Osmanlı İmparatorluğu'nun Batışı (Ufûl), Edirne Savunması*, Yay. Haz. Veliye Özdemir, Arma Yayınları, İstanbul 2001.

KÜÇÜK, Cevdet; "Balkan Savaşı", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 5, TDV Yayınları, İstanbul 2005.

Tosyavizade Doktor Rifat Osman; *Edirne Refnüması (Edirne Şehir Klavuzu)*, Yay. Haz. Ratip Kazancıgil, Türkiye Kütüphaneciler Derneği Edirne Şubesi Yayınları, Edirne 1994.

Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi, Balkan Harbi, C.: II, K.: III (Edirne Kalesi Etrafındaki Muharebeler), Genelkurmay Basımevi, Ankara 1993.

YİĞİT, Ahmet; "Edirne Muhasarası (1912-1913)", *Edirne Müdâfii Mehmed Şükrü Paşa*, Haz. M. Sabri Koz, Zaman Kitap, İstanbul 2008, ss. 74-181.

YİĞİTGÜDEN, Ali Remzi; *1912-1913 Balkan Harbinde Edirne Kale Muharebeleri*, Yay. Haz. Zekeriya Türkmen vd., Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Ankara 2006.

Görüş

Akademik
Bakış

77

Cilt 10
Sayı 19
Kış 2016